

VIERDE HOOFDSTUK.

VERBUIGING.

Wat verbuigen is.

96. De toevallige veranderingen, welke sommige rede-deelen ondergaan, naar zekere volgorde aan dezelve uitdrukken, noemen wij *verbuigen*. Met betrekking tot werkw. zegt men daarvoor *vervoegen*.

Van waar de naam.

97. Het kunstwoord *verbuigen* ontleent zijnen oorsprong daarvan, dat men zich den zoogenaamden I. nmv. als den *regten*, en alle afwijkingen als *verbogen* voorstelde.

Van waar de verbuiging.

98. Alle veranderingen aan een woord, als teeken, hebben haren grond in het bijkomende, dat wij in onze gedachten met het hoofddenkbeeld, door zoodanig woord uitgedrukt, verbinden.

Wat dat bijkomende is.

99. De bijkomende omstandigheden van een hoofddenkbeeld, waarop men bij de *verbuiging* te letten heeft, zijn *getal*, *geslacht* en *geval*.¹ Toonen wij dit in bijzonderheden aan. Het hoofddenkbeeld zij *leeuw*. Zoo lang ik in mijne gedachten daar niets bijvoeg, blijft het woord onveranderd: *Een leeuw is een viervoetig dier*. Maar nu stel ik mij het denkbeeld *leeuw* als meer dan één voorwerp van dezelfde soort voor, en dit bijkomende druk ik door het bijvoegsel *en* uit: b.v. *Leeuwen zijn vleeschverslindende dieren*. Zie daar het *getal*. Voorts voeg ik bij het denkbeeld *leeuw* dat van zoogster van jonge leeuwen, en zeg: *De leeuwin laat zich hare jongen niet ontnemen*. Zie daar het *geslacht*. Eindelijk breng ik mij den leeuw als bezitter van iets voor den geest, en zeg: *De tanden des leeuws kenmerken hem als vleeschverslindend*. Zie daar het *geval*.

¹ Wij zullen ons hier voornamelijk tot het laatste bepalen, om op *getal* en *geslacht* in afzonderlijke hoofdstukken terug te komen.

Onvolledige buiging in onze taal.

100. Wij noemen de buiging in onze taal onvolledig, en zij is het inderdaad, vooral ten opzichte van de naamvallen. Immers het zelfst. nmw. blijft in de meeste ge-

vallen onveranderd. Sommige voornww. zijn vollediger van uitdrukking, gelijk wij hierna zullen aantonen.

Gedeeltelijke voorziening in dit gebrek.

101. Hetgeen aan het zelfst. ontbreekt, wordt gedeeltelijk door het bijv. vergoed. Zoo ondergaan bijv. nmww. en voornww., inzonderheid het lidw., zekere veranderingen, om het bijkomende, dat bij het hoofddenkbeeld gedacht wordt, aan te duiden: b. v. *Simson versloeg eenen leeuw*. Hier wijs ik door verandering van het lidw. aan, dat ik mij den leeuw als *voorwerp* eener handeling voorstel. Wanneer ik zeg: *De belijders van het Christendom werden door de Romeinen den leeuwen voorgeworpen*. dan kenmerkt de *n* van het lidw. de leeuwen als *doel* eener handeling.

Ontoereikendheid van dit hulpmiddel.

102. Veel blijft er in de bijkomende omstandigheden van het hoofddenkb., dat wij niet door verandering noch van het zelfst., noch van het bijv. woord kunnen aanduiden; en in zoo verre kan dit hulpmiddel ontoereikend heeten: b. v. *De jongen koopt eene groote lei*. Hier is noch in het lidw. noch in het bijv. nmw. iets dat mij de lei als *voorwerp* eener handeling doet kennen. *Ik wandel met mijne oudste dochter*. Hier is wederom niets in het voornw. noch in het bijv. naamw. waaraan ik zien kan dat *dochter* in het *geval van bepaling* staat.

Vergoeding van het ontbrekende.

103. Dit kan op drierlei wijze geschieden.

Vooreerst, door het verband, dat is, de samenhang, waarin een woord voorkomt: in het eerste voorb., *de jongen koopt eene groote lei*, leert mij het verband, dat *jongen onderw.* en *lei voorw.* is, en niet omgekeerd, want eene lei kan niet koopen.

Ten tweede, door de volgorde der woorden,¹ daar het onderw. gewoonlijk vóór, en het voorw. achter het wkw. geplaatst wordt. Ook hieraan ken ik dus het *geval* van *jongen* en *lei* in het eerste voorb.

¹ Hoe armer aan uitgangen eene taal is, des te meer is zij aan deze volgorde gebonden: b. v. *Den zoon straft de vader uit liefde; den misdadiger vonnist de regter als handhaver van de wet*. Dit kan men niet vertalen: "*The son punishes the father; the criminal condemns the judge;*" want dan werd de vader gestraft, en de regter gevonnisd. Hetzelfde gebrek aan uitgangen verbiedt zulke omzettingen ook in het Fransch.

Ten derde, door middel van een voorzetsel. Dit komt in het tweede voorb. te pas, waar *met* eene omstandigheid van plaats aanduidt, die aan *dochter* het *geval van bepaling* toekent.

Wat naamvallen zijn in de leer der verbuiging.

104. De veranderingen die een woord in de verbuiging ondergaat, zullen wij, met het aangenomen kunstw., *naamvallen* blijven noemen. Wij onderscheiden ze dus van *gevallen*, waarvan wij (§ 91) de bepaling gaven. Met betrekking tot dat onderscheid zou men kunnen zeggen: *gevallen* zijn de toevalligheden van zaken; *naamvallen*, de toevalligheden van woorden.

Hoeveel naamvallen wij hebben.

105. Het Nederduitsch heeft op zijn hoogst vier naamvallen, en in de meeste verbuigingen vrij wat minder, gelijk wij straks bij eene beschouwing van eenige voorbeelden van verbuiging zien zullen. Daar er echter vier onderscheiden buigingen aan één woord *kunnen* voorkomen,¹ doet men wel van overal vier naamvallen aan te nemen, en ik geloof niet dat men ze beter noemen kan, dan *eerste*, *tweede*, *derde* en *vierde naamval*.²

¹ Het pers. voornw. van den 3. persoon heeft, sedert dat men *hun* als 3. van *hen* als 4. nmv. onderscheidt, vier verschillende buigingen. Ook in de verbuiging van zelfst. nmww., heeft het lidw., in den deftigen stijl, eene buiging, die, in het V. en in het O. gesl. den 3. van den 4. nmv. onderscheidt.

² Hoe zou men ze anders noemen? Naar de uitgangen? Maar dezen doen dikwijls tweederlei dienst; zoo zou dan *N-naamval* in het M. 3. of 4. nmv.; en *R-naamval* in het V. tweeden of derden beteekenen. Naar de beteekenis van den Casus kan men ze niet noemen, zonder tot de oude dwaling terug te keeren, van aan den *naamval* toe te schrijven, hetgeen aan het *geval* eigen is, en alzoo de beteekende zaak met het teeken te verwarren.*

Vergelijking der naamvallen, als teekens met de gevallen als denkbeelden.

106. Eer wij de voorbb. van verbuiging in hun meerderen of minderen rijkdom van uitgangen beschouwen, zullen wij trachten de waarde, of liever de beteekenis van elken nmv. aan te toonen, door er de *gevallen* bij te stellen, die daardoor vertegenwoordigd worden. De

* Misschien heeft de lezer van deze aanteekening wel geglimlacht over de gedrogtelijke kunstwoorden *N-naamval* en *R-naamval*. Lieve Lezer, gij weet niet hoeveel bekoorlijks het in heeft, aan oude dingen nieuwe namen te geven, hoeveel men zich laat welgevallen, om *zonderling* te zijn, en dat menig een liever bespot wil worden, dan onopgemerkt blijven. In zeker nieuw werk, getiteld: *Sprachdenklehre*, dat is *Spraakdenkleer!* heeten de naamvallen: *Werfall*, *Wessenfall*, *Wemfall*, *Wenfall*; dat is, *Wie-naamval*, *Wiens-naamval*, enz. Wat zegt gij van zulke *gevulletjes*?

lezer gelieve § 93 nog eens door te gaan, dan kan hij zich overtuigen dat wij zeven *gevallen* hebben, welke wij door vier *naamvallen* vertegenwoordigen, en wel op de volgende wijs :

1. nmv., Onderw. en aanspreker
2. nmv., Bezitter
3. nmv., Doel
4. nmv., Voorw., helper en bepaler.

Eerste voorbeeld van verbuiging.

107. Zelfst. naamw. met een bijv. naamw. en het niet-bepalend lidw.

Mannelijk.

Enkelv.

Meerv.

- | | |
|--|----------------------------------|
| 1. <i>Een wijze vader</i> | <i>Wijze vaders</i> |
| 2. <i>Eens wijzen vaders of van eenen wijzen vader</i> | <i>Van wijze vaders</i> |
| 3. <i>Eenen (aan eenen) wijzen vader</i> | <i>Wijze of aan wijze vaders</i> |
| 4. <i>Eenen wijzen vader</i> | <i>Wijze vaders.</i> |

Vrouwelijk.

Enkelv.

Meerv.

- | | |
|---|--------------------------------------|
| 1. <i>Eene goede moeder</i> | 1. <i>Goede moeders</i> |
| 2. <i>Eener (van eene) goede moeder</i> | 2. <i>Van goede moeders</i> |
| 3. <i>Eener (eene of aan eene) goede moeder</i> | 3. <i>Goede of aan goede moeders</i> |
| 4. <i>Eene goede moeder</i> | 4. <i>Goede moeders.</i> |

Onzijdig.

Enkelv.

Meerv.

- | | |
|---|---------------------------------------|
| 1. <i>Een zoet kind</i> | 1. <i>Zoete kinderen</i> |
| 2. <i>Eens zoeten kinds</i>
<i>Van een zoet kind</i> | 2. <i>Van zoete kinderen</i> |
| 3. <i>Een of aan een zoet kind</i>
<i>(Eenen zoeten kinde)</i> | 3. <i>Zoete of aan zoete kinderen</i> |
| 4. <i>Een zoet kind</i> | 4. <i>Zoete kinderen</i> |

Beschouwing van het bovenstaande voorbeeld.

108. Eene naauwkeurige beschouwing van dit voorb. leert ons :

1. Dat het zelfst. naamw. slechts éénen uitg. heeft,

te weten *s* in den 2. nmv. M. en O. enkelv.¹ Want de *e*, als uitg. van den 3. nmv. O. is verouderd, en men laat dezen nmv. thans onverbogen.

2. Dat de uitg. *en* in het bijv. naamw. aan alle gebogen nmvv. van het M. enkelv. gemeen is.

3. Dat in het V. de *e* van het lidw. kenmerk van het gesl., maar niet van den nmv. is.

4. Dat het O. enkelv. alleen den 2. nmv. verbuigt.

5. Dat in het meerv. het zelfst. zoowel als het bijv. nmw. geheel onverbogen blijft, wat nmvv. betreft, en alleen het teeken des meervouds aanneemt, dat voor het bijv. *e* en voor het zelfst. *s*, *n* of *en* is.²

¹ Waar de 2. naamv. op *s* niet wel luidt, wordt hij meestal met *van* omschreven. Slechts weinige woorden hebben *en* als kenmerk van den 2 naamv. Wij kennen er geen andere dan : *mensch, vorst, graaf, prins, hart, getuige* en *bode*. *Vrede* heeft *des vredes* en *des vredens*.

In woorden op *s* wordt in enkele gevallen eene *e* tusschen de sluitletter en den uitgang ingeschoven, en de eerste *s* waar de uitspraak zulks vereischt gaat dan in *z* over : *huis, des huizes*.

² Er zijn er die in den 3. naamv. M. en O. mrv. de uitgaande *n* voorstaan en *wij-en vaders* *zoeten kinderen* enz. schrijven. In sommige gevallen kan deze *n* de nuttigheid hebben van onduidelijkheid voor te komen ; maar zij heeft voor het oor, dunkt mij, iets gedwongens, en is in de meeste gevallen ontebeerlijk. Bij S. Stijl leest men *allen vreemdelingen*. Wat het mrv. *kinderen* aangaat, daar zullen we in het hoofdst. over het getal op terug komen.

Tweede voorbeeld van verbuiging.

109. Zelfst. naamw. met een bijv. en het bepalende lidw.

Mannelijk.

Enkelv.

1. *De arme herder*
2. *Des armen herders of van den armen herder*
3. *Den (aan den) armen herder*
4. *Den armen herder*

Meerv.

1. *De arme herders*
2. *Der (van de) arme herders*
3. *Den armen herders of aan de arme herders*
4. *De arme herders*

Vrouwelijk.

Enkelv.

1. *De witte hen*
2. *Der of van de witte hen*
3. *Der, de of aan de witte hen*
4. *De witte hen*

Meerv.

- De witte hennen*
- Der of van de witte hennen*
- Der, de of aan de witte hennen*
- De witte hennen*

Onzijdig.

Enkelv.

Meerv.

- | | |
|--|--|
| 1. <i>Het blanke zwaard</i> | <i>De blanke zwaarden</i> |
| 2. <i>Des blanken zwaards of van het blanke zwaard</i> | <i>Der of van de blanke zwaarden</i> |
| 3. <i>Het of aan het blanke zwaard</i>
(<i>Den blanken zwaarde</i>) | <i>Den blanken of aan de blanke zwaarden</i> |
| 4. <i>Het blanke zwaard</i> | <i>De blanke zwaarden</i> |

Beschouwing van het bovenstaande voorb.

110. Vergelijken wij dit voorb., nmv. voor nmv. met het vorige, dan vinden wij in het enkelv. geen ander onderscheid dan dat het bijv. nmw. in den 1. nmv. van het O. de verzachtende *e* heeft; en in het meerv. dat de 3. nmv. eene *n* in het lidw. en bijv. naamw. van het M. en O. aanneemt.

Bilderdijk geeft deze *n* ook aan het V. Zie 's mans spraakl. bl. 88 en 98, en verbuigt: *Den braven vrouwen*. Ten Kate (D. I. bl. 340.) deed dat niet, en van de lateren, zoo veel ik weet, buiten B. niemand. Is het niet vreemd dat hij ter plaatse waar hij opzettelijk over verbuiging handelt, verzuimd heeft ons te berigten, waarom hij in dezen van het gevestigd gebruik afwijkt?

Derde voorbeeld van verbuiging.

111. Zelfst. met bijv. naamw. zonder lidw.

Enkelvoud.

- | | | |
|---|----------------------------------|------------------------------|
| Mannelijk. | Vrouwelijk. | Onzijdig. |
| 1. <i>Oude wijn</i> | <i>Zwarte wol</i> | <i>Wit brood</i> |
| 2. <i>Ouden wijns of van ouden wijn</i> | <i>Van zwarte wol</i> | <i>Van wit brood</i> |
| 3. <i>Ouden, of aan ouden wijn</i> | <i>Zwarte, of aan zwarte wol</i> | <i>Wit, of aan wit brood</i> |
| 4. <i>Ouden wijn</i> | <i>Zwarte wol</i> | <i>Wit brood</i> |

Meervoud.

Oude wijnen *Zwarte wollen* *Witte brooden*
en zoo vervolgens gelijk in het 1. voorb. Uit dit voorb. merken wij op hoe arm onze verbuiging van naamww. is, wanneer wij de hulp van het lidw. ontberen.

Vierde voorbeeld van verbuiging.

112. Zelfst. naamw. met bijvoegelijk voornaamw.

Enkelvoud.

- | | | |
|------------------------|---------------------|------------------|
| Mannelijk. | Vrouwelijk. | Onzijdig. |
| 1. <i>Mijn broeder</i> | <i>Mijne zuster</i> | <i>Mijn kind</i> |

2. <i>Mijns broeders</i> of <i>van mijnen</i> <i>broeder</i>	<i>Mijner zuster</i> of <i>van mijne zus-</i> <i>ter.</i>	<i>Mijns kinds</i> of <i>van mijn kind</i>
3. <i>Mijnen</i> of <i>aan</i> <i>mijnen broeder</i>	<i>Mijner, mijne</i> of <i>aan mijne zus-</i> <i>ter</i>	<i>Mijn</i> of <i>aanmijn</i> <i>kind</i> (<i>Mijnen kinde</i>)
4. <i>Mijnen broeder</i>	<i>Mijne zuster</i>	<i>Mijn kind</i>

Meervoud.

Mannelijk.

Vrouwelijk.

Onzijdig.

1. <i>Mijne broeders</i>	<i>Mijne zusters</i>	<i>Mijne kinderen</i>
2. <i>Mijner broeders</i>	<i>Mijner zusters</i>	<i>Mijner kinderen</i>
3. <i>Mijnen</i> of <i>aan</i> <i>mijne broeders</i>	<i>Mijner, mijne</i> of <i>aan mijne zusters</i>	<i>Mijnen</i> of <i>aan mij-</i> <i>ne kinderen</i>
4. <i>Mijne broeders</i>	<i>Mijne zusters</i>	<i>Mijne kinderen</i>

Dit voorb. leert ons dat de bezitt. voornmww. met een zelfst. nmw. gelijk het bepalend lidw. verbogen worden. Hierbij valt aan te merken, dat *ons* in het M. de verzachtende *e* heeft, als *onze broeder*, *onzes broeders* enz., en dat *hun* in de verbuiging de *n* verdubbelt. Gelijk de bezitt. worden ook de aanw. en vrag. voornmww. met een zelfst. naamw. verbogen.

Vijfde voorbeeld van verbuiging.

113. Zelfstandig naamw. zonder bepaling.

Mannelijk.

Vrouwelijk.

Onzijdig.

1. <i>Wijn</i>	<i>Deugd</i>	<i>Geld</i>
2. <i>Wijns</i> of <i>van wijn</i>	<i>Van deugd</i>	<i>Gelds</i> of <i>van geld</i>
3. <i>Wijn</i> of <i>aan wijn</i>	<i>Aan deugd</i>	<i>Geld</i> of <i>aan geld</i>
4. <i>Wijn</i>	<i>Deugd</i>	<i>Geld</i>

In het meerv. zijn geen buigings uitgg.; en in het enkelt., gelijk het bovenstaande voorb. leert, komt alleen de *s* in den 2. nmv. M. en O. voor. En dat ook deze uitg. slechts in zekere gevallen gebruikt wordt, zullen wij nader in de Syntaxis zien.

De naam van het Opperwezen wordt eenigzins vollediger verbogen :

1. God
2. Gods, Godes of van God
3. Gode of aan God
4. God.

Persoonlijke voornaamwoorden.

114. Dezen hebben in de gewone taal¹ slechts ééne buiging of liever verandering, die voor derden en vierden naamval dient. Zoo verandert *ik* in *mij*

gij in *u*
hij in *hem*
zij in *haar*
het blijft onveranderd.

In het meervoud verandert *wij* in *ons*

gij in *u*
zij in *hen* of *hun*²

¹ De 2. nmv. dezer voornww. heeft met het *geval van bezitter* niets gemeen, maar is een overblijfsel van een verouderd en thans alleen in den kanselstijl en in den dichterlijken schrijftrant gangbaar spraakgebruik, volgens hetwelk sommige werkwoorden en bijv. naamww., in navolging van het Latijn, eenen 2. nmv. beheerschten: b. v. *Gedenk onzer, ontferm u mijns of mijner; zijns gedachtig, mijns onwaardig* enz.

² Het onderscheid van *hen* of *hun* is niet van ouds in onze taal aanwezig, want het voornw. werd zonder onderscheid nu met dezen dan met genen vokaalklank gebruikt, en *hen* was soms 3. nmv. en *hun* 4. Thans is het gebruik gevestigd, en wel zoo, dat *hun* voor 3. en *hen* voor 4. nmv. staat. Men noeme dit onderscheid willekeurig; maar zonder nuttigheid is het niet.

Betrekkelijke en vragende voornaamwoorden.

115. Enkelvoud.

Mannelijk.

Vrouwelijk.

Onzijdig.

- | | | |
|------------------|---------------|-----------------------------|
| 1. <i>Welke</i> | <i>welke</i> | <i>hetwelk</i> |
| 2. <i>Welks</i> | <i>welker</i> | <i>van hetwelk</i> |
| 3. <i>Welken</i> | <i>welke</i> | <i>aan hetwelk</i> |
| 4. <i>Welken</i> | <i>welke</i> | <i>hetwelk</i> ¹ |

Meervoud.

- | | | |
|--------------------------------------|---|------------------------|
| 1. <i>Welke</i> | <i>welke</i> | |
| 2. <i>Welker</i> | <i>welker</i> | |
| 3. <i>Welken</i> of <i>aan welke</i> | <i>welke, of aan welke</i>
(<i>welker</i>) | Gelijk het mannelijke. |
| 4. <i>Welke</i> | <i>welke</i> | |

Die als betrekkelijk voornw. wordt aldus verbogen:

Enkelv.			Meerv.		
M.	V.	O.	M.	V.	O.
1. <i>Die,</i>	<i>die,</i>	<i>dat</i>	<i>Die</i>	<i>die</i>	<i>die</i>
2. <i>Ontbreekt</i>				<i>ontbreekt</i>	
3. <i>Dien</i> of <i>aan dien</i>	<i>Die</i> of <i>aan die,</i>	<i>dat</i>	<i>Die</i>	<i>die</i>	<i>die</i>
4. <i>Dien,</i>	<i>die,</i>	<i>dat</i>	<i>Die</i>	<i>die</i>	<i>die</i>

De ontbrekende naamv. wordt van het vrag. voornw. *wie* ontleend. *Welke* is als vrag. voornw. bijvoegelijk, en wordt in het M. en V. gelijk het betrekk. *welke* verbogen: het O. luidt *welk, welks, welk, welk*.

Wie, dat zoowel betrekk. als vragend voorkomt, wordt aldus verbogen:

Enkelv.			Meerv.	
M.	V.	O.	M. en V.	O.
1. <i>Wie</i>	<i>wie</i>	<i>wat</i>	<i>Wie</i>	ontbreekt
2. <i>Wiens</i>	<i>wier</i>	<i>wiens</i> (van <i>wat</i>)	<i>Wier</i>	
3. <i>Wien</i>	<i>wie</i>	<i>wat</i>	<i>Wie</i> of <i>aan wie</i>	
4. <i>Wien</i>	<i>wie</i>	<i>wat</i>	<i>Wie</i>	

¹ Ook in het M. en V. gesl. voegt men somtijds het bepalend lidw. voor het betrekk. voornw. Wij gelooven niet dat dit navolging verdient.

Aanwijzende voornaamwoorden.

Enkelv.			Meerv.		
M.	V.	O.	M.	V.	O.
1. <i>Deze</i>	<i>deze</i>	<i>dit</i>	<i>Deze</i>	<i>deze</i>	ontbreekt
2. <i>Dezes</i>	<i>dezer</i>	<i>dezes</i>	<i>Dezer</i>	<i>dezer</i>	
3. <i>Dezen</i>	<i>deze</i> of <i>dezer</i>	<i>dezen, dit</i>	<i>Dezen</i>	<i>deze</i> of <i>de- zer</i>	
4. <i>Dezen</i>	<i>deze</i>	<i>dit</i>	<i>Deze</i>	<i>deze</i>	
1. <i>Gene</i>	<i>gene</i>	<i>gene</i>	<i>Gene</i>	<i>gene</i>	
2. <i>Genes</i>	<i>gener</i>	<i>genes</i>	<i>Gener</i>	<i>gener</i>	gelijk het
3. <i>Genen</i>	<i>gene</i>	<i>genen, gene</i>	<i>Genen</i>	<i>gene, gener</i>	M.
4. <i>Genen</i>	<i>gene</i>	<i>gene</i>	<i>Gene</i>	<i>gene</i>	

Voornw. met de en die zamengesteld.

117. In *degene* en *diegene*, welke aanwijzend zijn, worden beide ww. verbogen, en blijven nogtans aan elkander gehecht.

Enkelv.		
M.	V.	O.
1. <i>Degene</i>	<i>degene</i>	<i>hetgene</i> of <i>hetgeen</i>
2. <i>Desgenen</i> of <i>van dengenen</i>	<i>dergene</i> of <i>van degene</i>	<i>desgenen, van het- geen</i>
3. <i>Dengenen</i> of <i>aan dengenen</i>	<i>dergene, degene of aan degene</i>	<i>aan hetgeen</i>
4. <i>Dengenen</i>	<i>degene</i>	<i>hetgeen</i>

Meerv.

M.	V.	O.
<i>Degenen</i>	<i>degenen</i>	<i>degenen</i>
<i>Dergenen</i>	<i>dergenen</i>	<i>dergenen</i>
of van <i>degenen</i> voor alle geslachten.		
<i>Dengenen</i>	<i>der- of degenen</i>	<i>dengenen</i>
of aan <i>degenen</i> voor alle drie		
<i>Degenen</i> voor alle geslachten.		

Volgens dit voorb. zegt men ook: *diegene, diegene, datgene; diensgenen, diergene, van datgene* enz.

Dezelve, dat betrekkelijk is, behoort volgens het tegenwoordig spraakgebruik tot de voornww.,¹ en moet dus niet met het bijvoegelijk *dezelfde* verward worden.²

¹ Het gepast gebruik van dit voornaamw. zal in de Syntaxis aangewezen worden.

² Hoewel Bilderdijk (Sprakkl. bl. 126.) ons leert, dat onze *grootvaders* onverschillig *dezelve* en *dezelfde* schreven, gelooven wij dat onze *grootvaders* het niet kwalijk nemen zouden, indien zij wisten dat hunne *kleinkinderen* hier een onderscheid maken. Het is er mede gelegen als met *hen* en *hun*. Tweederlei spraakgebruik was aanwezig, men heeft aan elk eene bijzondere verrijting aangewezen, en dus partij getrokken van hetgeen te voren nergens toe diende. Wij zouden er zelfs voor zijn, dit onderscheid nog duidelijker aan te toonen, door *dezelve* altijd aan een, en *de zelfde* gescheiden te schrijven. Wat het spraakgebruik van nette schrijvers hieromtrent leert, en of het waar is dat *dezelve* gelijk *dezelve* verhoog wordt, zullen wij in het hoofdstuk over de voornaamwoorden onderzoeken.

Verbuiging van dezelve volgens Weiland.

Enkelvoud.			Meervoud.	
M.	Vr.	Onz.	M.	Vr.
1. <i>Dezelve</i> ,	<i>Dezelve</i> ,	<i>Hetzelve</i>	1. <i>Dezelve</i> ,	<i>Dezelve</i>
2. <i>Deszelfs</i> ,	<i>Derzelver</i> ,	<i>Deszelfs</i> of	2. <i>Derzelver</i> ,	<i>Derzelver</i>
of <i>Deszelven</i> ,		<i>Deszelven</i>		
3. <i>Denzelven</i> ,	<i>Dezelve</i> ,	<i>Hetzelve</i>	3. <i>Denzelven</i> ,	<i>Dezelve</i>
	(<i>Derzelver</i>)			(<i>Derzelver</i>)
4. <i>Denzelven</i> ,	<i>Dezelve</i> ,	<i>Hetzelve</i> .	4. <i>Dezelve</i> ,	<i>Dezelve</i>

Onz. gelijk het mannelijk.

Twee of meer bijv. naamww. bij één zelfst.

118. Waar dit voorkomt worden beide verbogen: *des goeden ouden mans; den lieven vromen Jozef.*

Onverbuigbare bijv. naamwoorden.

119. Onverbuigbaar zijn vooreerst die byv. naamww.

die wij stoffelijke noemen, omdat zij de stof uitdrukken waarvan iets gemaakt is: zij gaan in alle nmvv. op en uit: b.v. *De houten bak, de blikken emmer, de steenen trog zijn voor het vee; wij menschen drinken uit zilveren bekers, glazen kelken of porceleinen kopjes.* Ten tweede, die van namen van steden door bijvoeg. van er ontstaan: *het Haarlemmer orgel, Nurenberger speelgoed, Straatsburger snuif.*

Het bijv. naamw. alleen.

120. Hier zijn twee gevallen mogelijk: óf het bijv. wijst op een zelfst. dat reeds genoemd is, of nog genoemd wordt; óf het staat op zich zelve, als plaatsvervanger van het zelfst., dat daaronder gedacht wordt. In het eerste geval verbuigt men het bijv. als of het bij het zelfst. stond: *Pieter heeft twee appelen gekocht, een' zoeten en een' zuren. Ziedaar twee soorten baksteen; wilt gij harde of zachte? Hij sprak vrijmoedig, zoowel met den vorst, als met den geringsten van deszelfs onderdanen.*¹

In het tweede geval verbuigt men het bijv. als zelfst., zoo namelijk dat het meerv. altijd op en uitgaat: *De Heer doet zijne zon opgaan over goeden en bozen, en regent over regtvaardigen en onregtvaardigen.* Maar ten opzichte van het enkelv. heerscht verschil. Wij zullen in het hoofdst. over het bijv. naamw. onderzoeken hoe goede schrijvers ons daarin voorgaan.

¹ Dit voorb. ontleenen wij uit Weilands Spraakk. bl. 100

Bezittelijke voornaamw. zonder zelfst.

121. De bezitt. voornw. aldus geplaatst, nemen veelal het bepalende lidw. voorop, en worden aldus verbogen.¹

Enkelvoud.

M.	Vr.	Onz.
<i>De mijne,</i>	<i>de mijne,</i>	<i>het mijne</i>
<i>Des mijnen,</i>	<i>der mijne,</i>	<i>des mijnen</i>
<i>Den mijnen,</i>	<i>de of der mijne</i>	<i>het of aan het mijne</i>
<i>Den mijnen,</i>	<i>de mijne,</i>	<i>het mijne</i>

Meervoud.

M.	Vr.	Onz.
<i>De mijnen</i>	} voor alle geslachten	
<i>Der mijnen</i>		

Den mijnen, de of der mijnen, den mijnen
De mijnen voor alle geslachten.

¹ Of men in het meerv. ook dan de *n* gebruiken moet, wanneer het voornw. op een zelfst. terug wijst, b.v. *neem mijne paarden, ik zal de uwen nemen*—hierover in het hoofdst. over voornaamww.

VIJFDE HOOFDSTUK.

GESLACHTEN.

Inleidende aanmerkingen.

122. Dat de ww. naar geslachten onderscheiden werden in de gesproken taal, eer men nog aan eene geschreven taal dacht, is ten minste hoogst waarschijnlijk. Immers, van waar zou dit onderscheid in de geschreven taal gekomen zijn, indien het niet uit het eenmaal gangbare spraakgebruik ontleend ware? De geslachten zijn dus van hooge oudheid, ja van zoo hooge, dat wij tot derzelve oorsprong onmogelijk opklimmen kunnen.

Moeijelikheden met de leer der geslachten verbonden, waaraan toe te schrijven.

123. Van welk beginsel men in het toekennen der geslachten van ouds uitging, moet altijd een moeilijk vraagstuk blijven, omdat wij hierin den gang der taal, om de bovengemelde reden, niet hoog genoeg kunnen opsporen, en omdat het taalgebr. zelve zich niet overal gelijk gebleven is. Indien men, van den aanvang tot op onzen tijd, eenheid van beginsel in de geslachtregeling kon ontdekken, dan zou men dat beginsel slechts behoeven aan te wijzen en daarop eenige regels te gronden, die de gansche leer der geslachten zouden omvatten. Maar welk beginsel men ook aanneme, zal men op zoo vele afwijkingen stuiten, dat men allerlei kunstmiddelen te baat moet nemen, om het daarop gebouwde stelsel voor instorten te bewaren.

Het oudste beginsel van geslachtregeling.

124. Indien men aanneemt, hetgeen ons hoogst waarschijnlijk voorkomt, dat men op verschillende tijden van